

r e v i s t a

GALEGA DE EDUCACIÓN

3

a escola rural • o galego, oficial ma non
troppo • a fotografía na escola • pasalo de
medo • a escola rural • o galego, oficial ma
non troppo • a fotografía na escola • pasalo
de medo • a escola rural • o galego, oficial ma

Algunhas consideracións sobre as concentracións escolares

Alicia López Prado (coordenadora).

Con motivo duns plans de escolarización que pretenden imprantarse, un grupo de ensinantes da zona e de persoas vencelladas á educación dos concellos ós que se fai mención, queremos manifestarnos en contra do actual sistema de ubicación e aglomeración dos Centros Escolares. E, sobre todo, queremos facer constar a nosa razonada oposición e o noso desexo de que este traballo sexa valorado cara ás posibles reformas e ampliación dos colexios de E.X.B. Coa inqueda posta nunha racional planificación educativa, presentámo-lo estudio adxunto cunhas alternativas para un mapa escolar baseado en criterios psicopedagóxicos e socioculturais.

O ámbito ao que nos referimos comprende os concello de: Ordes, Oroso, Mesía, Frades e unha parroquia pertencente a O Pino. Toda esta zona é de ámbito rural, e polo tanto de economía basicamente agrícola e gandeira, con alto espallamento da poboación.

Hai na actualidade un proxecto (aínda que non se sabe oficialmente, si é coñecido oficiosamente) de ampliación das actuais concentracións ou da creación doutras novas ubicadas ó pe das xa existentes, o que daría lugar a monstruosas e inoperantes macroconcentracións. Estas serían só un sistema arbitrario de Concentración economizadora de escolares e nenos sen se plantexar outras alternativas máis racionais.

A actual situación e o futuro que nos deparan os proxectos da Administración van facer pervivir e aumentalos actuais fallos educativos e perxuícios para a comunidade escolar así como a falla de desenvolvemento da sociedade rural.

VICENTE

MASIFICACION DE MESTRES E ALUMNOS

O grande número de mestres que imparten ensinanzas en cada concentración non posibilita a programación acorde co medio e o coñecemento real dos seus alumnos e do entorno familiar e social destes, entre outras cousas porque ese grande número despersonaliza a responsabilidade do feito educativo. Este dilúese entre moitos, o traballo docente semella máis ben a unha fábrica con entrada ás dez e no mellor dos casos con remate ás cinco. Na comunidade da zona que abarca o Centro Escolar non se nota a incidencia do equipo docente. O mestre remata ás cinco e na maioría dos casos marcha e reside fóra da zona de traballo. Na meirande parte dos casos o mestre é un descoñecido.

O grande número de nenos permite que a educación personalizada sexa unha utopía, e a socialización perda as súas virtudes. Quédase, polo tanto, nunha despersonalización dos nenos, xa que a toma de contacto social vai ser fría e superficial, non podendo ser constructiva nos primeiros ciclos de E.X.B., pois o que o neno necesita son vivencias moi achegadas.

DESARRAIGO FAMILIAR

Un neno desde que monta no transporte pola mañá cedo ata que volta a súa casa pola noite, ten moitas horas baleiras de afectividade e relación coa familia. Isto supón un desgarramento violento, principalmente nas idades tenras de escolarización. No inverno tanto ás oito e media da mañá como ás seis e media da tarde xa é noite. Este é o horario de moitos escolares galegos. Isto provoca, xeralmente, traumas que o rapaz vai levar toda a súa vida ás costas.

O afastamento das concentracións escolares e as dificultades de desprazamento imposibilitan a participación dos pais no proceso educativo. Elimínase así toda relación da familia coa escola e o enriquecemento mutuo.

TRANSPORTE

Dado que os centros que nos ocupan non están ubicados con criterios xeográficos senón que seguen escuros intereses municipais e caciquís, levan a que se empracen nas capitalidades dos municipios sen ter para nada en conta o estado da rede de comunicacións, distancias, etc.

Isto obriga ós nenos a un axitado transporte diario. Facéndose en au-

tocares grandes que non entran na maioría das aldeas, que levan máis do número autorizado de nenos (non habendo asentos para todos), facendo recorridos inadecuados con grandes rodeos para recoller nenos de diferentes paradas, ou desdobrando o servizo e facendo agardar longo tempo ós nenos ben nas paradas, ou no recinto escolar (fóra).

Enténdase que ademais de non haber vixilancia de protección ningunha, as condicións climatolóxicas do noso país fan este transporte e esperas inhumanas e antipedagóxicas. Tal descontrol repercute negativamente no rendimento e na saúde escolar.

Moito máis grave é o feito de someter a este transporte a nenos de preescolar, feito que é coñecido sobradamente pola Administración, e permitido en contradición coa mesma lei. Nas grandes concentracións a escolarización de preescolar supón un transporte escolar ilegal e prematuro polo traslado de nenos de menos de seis anos en distancias descomunais. Ademais dos trastornos emocionais e físicos que lles ocasiona, obriga ó neno a situacións tan absurdas como a educación fóra do entorno familiar, comer fóra da súa casa, horas intempestivas, sufrílo mal tempo e a choiva e perder moitos días de escola por enfermidade.

UBICACIÓN

A ubicación dos centros nos núcleos urbanos, a masificación de mestres, a propia organización escolar vixente, o descoñecemento por parte do mestre da realidade dos seus alumnos, os programas urbanizadores, o agrupamento de nenos de parroquias diferentes, e o choque dos seus mundos: o rural e o falsamente urbano, transpranta ó neno do seu medio natural e social, sufrindo este a ruptura das relacións que foron o seu colo máis entrañable, onde forxou as súas experiencias e vivencias primeiras, e onde realizou os seus primeiros tanteos do mundo.

Por todo o anterior, a apertura do neno a outros medios queda fanada: o neno que non se fai bo coñecedor, investigador e elaborador do seu mundo, non pode despois moverse con seguridade noutro mundo calquera, pois non ten desenvolvidas as facultades afectivas para elo, e non acadou seguridade en si mesmo nin asentou a súa personalidade.

CONSECUENCIAS PARA A SOCIEDADE NA QUE O NENO SE DESENVOLVE

Os pobos quedan sen nenos xa que están acuartelados nos grupos, feito que conleva o envellecemento moral e físico da poboación.

As aldeas e parroquias perden a súa cidadanía e deixan de ser comunidades vivas, quedando nun fato de veciños. Deste xeito destrúense as máis naturais estruturas sociais.

O plan de escolarización en grandes Grupos, está na mesma liña de tódalas desaxeitadas medidas que se tomaron no proceso destructivo á que foi sometida a sociedade galega ó seguir prescindido do recoñecemento dunha realidade social que é a parroquia, "institución que arrecada a vida cívica do espallado habitat", e que foi privada das súas funcións ó non ser recoñecida a súa entidade xurídico-administrativa, nin promocionada culturalmente, pasando a un total abafamento por uns centros rexidores de todas estas funcións.

Este plan de escolarización non respecta a estrutura socio-económica por seren afincado-los centros en núcleos "capitalidade de municipio" ou núcleos de poboación de máis entidade urbana onde se desenvolven actividades de costas ó campo.

Lévanse dos pobos as incidencias culturais máis directas, como pode se-lo contacto coa escola e a influencia que poden ter mestres e nenos.

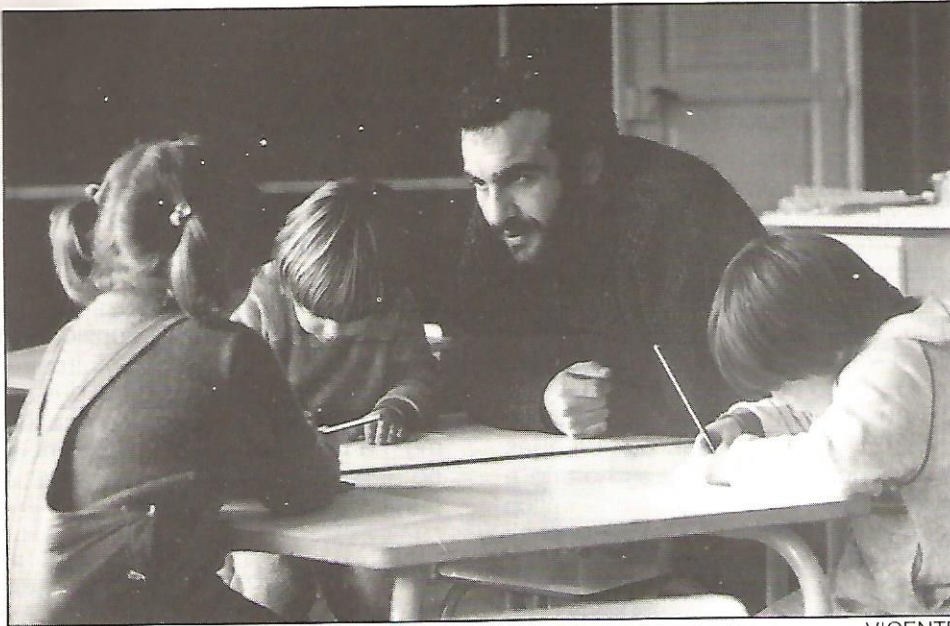
O plan de concentracións, posto

de modo, fixo crer que as unitarias estaban destinadas á extinción non sendo así, a seren centros cativos de segundo orde. A realidade lévanos a contar cos dedos mans as unitarias que responden unhas mínimas esixencias e infraestrutura e en dotación. Con base así a un verdadeiro deste mestres que teñan que sufrilo utópico, vendo a realidade a pensar nunha escoliña unitaria pintada que non rezume humi que teña tódolos cristais, luz, potable, patio de recreo, etc. contra, edificios que foron no tempo modélicos, atópanse ho ruínas, mentres a Concentración zona está supermasificada. De mo xeito poderíamos ver en grandes concentracións material a pod outros que carecen del e se por descontado, as unitarias se vive do mínimo.

A escola ó non se vence a vida das aldeas, vai facer dos ces persoas desarraigas sociais e dispostos a unha indiferencia odio cara o seu, predispoñéndose a afastar da súa aldea de orixe vela desvalorizada. Motivo que explica-la tendencia á emigración o abandono dos pequenos núcleos por aglomeracións urbanas, outros moitos.

Deste xeito, négase a posición de que o neno se comprometa sinta comprometido a resolver a propia problemática, ou polo menos enfrentarse dun xeito crítico á situación que sofre.

VICENTE

INCIDENCIA NO ASPECTO PSICO-SOCIOLÓXICO

Por non ter base os plans actuais no principio que debe cumprir toda planificación racional de respecto ás características naturais e á configuración social de cada lugar, prescín-dese de elementais esixencias como:

—Non ter en conta que a realidade topográfica condiciona unha estrutura social na que é vital a relación entre os pobos máis próximos, e que supón o respecto a un sistema de vida e a unhas pautas de comportamento convicencial de raigame ancestral do noso pobo.

—Non ter en conta as modulacions psíquicas propias ó encadrar ó neno nun entorno que non lle di nada emotivamente nin subxectivamente. Rómpe-se a simbiose co medio, crebando a unidade co mundo que o arrodea nun momento tan crítico da súa vida emocional, no máis fondo entramado da subxectividade, pois para o neno cada árbore, cada pedra ou camiño, teñen a máis perfecta posición no mundo real e no máxico dos sonhos que a súa configuración ideal percibe.

—Ó desconecta-lo neno do seu ambiente, ráchase ese "urdime consistencial" tan complexo que envolve a vida emotiva do neno que se criou arroupado polos seres máis queridos do seu fogar e da súa vecindade. Aqueles que lle deron os primeiros colos e sorrisos, os primeiros aloumiños e cachetes. Estas per-

soas que estimularon as vivencias máis fondas do neno son a súa vez as que para el teñen máis valor ó saberse máis valorado por elas. Sempre e cando estas teñan a oportunidade de se actualizar no labor educativo, de participar no desenvolvemento do neno supoñen o reforzo máis seguro para o seu medre personal.

O neno sinte profunda admiración por aqueles que lle ofreceron os primeiros mecanismos de seguridade e confianza e "engaiolaron" os seus sonhos. Estas persoas son sen dúbida os meirandes personaxes motivadores desde a idade máis crítica. É a partir delas que o neno reforzará o coñecemento da súa realidade,

de, así como o despegar da súa fantasía. Aquí está a máis rica fonte de coñecementos partindo das percepcións vivenciadas na dinámica do seu pobo e integradas na natureza que o acolle. Outro tanto, os seres que arrodean ó neno serán os grandes personaxes das súas fabulacións. Serán o punto máis seguro para o xordir da espontaneidade e para dar pé a unha creatividade liberadora nacida dos intereses da súa comunidade e dunhas experiencias compartidas.

CONTRIBUCIÓN Ó FRACASO ESCOLAR

Partimos de que se introduce o neno nun ambiente escolar de grande número de alumnos no que pasa desapercibida a súa actitude en moitos aspectos, movéndose maiormente no anonimato.

Partindo de non considera-lo neno como persoa na súa integridade, tal como se está actuando dende a actual planificación educativa, tódalas consecuencias derivadas teñen que ser negativas:

En primeiro lugar xa non se respecta a persoa física do neno, cando se somete ó sacrificio dun longo transporte nas denunciabes condicións que espuxemos no apartado referido a este. Como tampouco se lle respecta cando, como se se tratase dun feito moi normal, se lle obriga a comer nun segundo turno de comedor —ocasionado pola masificación do colexio— e aínda ben non acaba de comer faiselle entrar a rendir na clase.

VICENTE

Estes "detalles" e tantos outros que se poderían citar son indicativos do lugar que ocupa o neno neste sistema, e en que medida se planifica en función das súas necesidades psíquicas, biolóxicas e do seu benestar.

Hoxendía xa podemos avalia-los significativos resultados daquela planificación de concentracións escolares imprantadas desde hai máis dunha década con mentes de mellora-la calidade do ensino. Postos a analisalos resultados da porcentaxe de nenos que superan as probas de Graduado Escolar, obtemos un desafortunado dato, pero aínda é máis deprimente o feito de que (á marxe do fracaso en relación a uns programas establecidos) o desenvolvemento da personalidade do neno alcanza niveis aínda máis baixos que os referidos á mera instrución. Máis que o desenvolvemento de facultades, o que estamos a presenciar en porcentaxes moi elevadas é bloqueo destas facultades, cando non actitudes desviadas e conductas problemáticas.

Chégase en moitos casos a dár-selles solucións desde a Educación Especial a nenos que a única dificultade que teñen é a desconexión co xeito de escola que se lles impón. Outro tanto podémonos atopar con cantidade de rapaces de catorce anos que saen do colexio coa pretensión de que saben inglés porque aprenderon uns vocablos snobistas, pero que carecen do mínimo desenvolvemento persoal: cun grao cero de autonomía, cunha capacidade creativa nula, así como unha incapacidade de comprensión lectora e de expresión oral e escrita. Todo isto redúcese a unha falla de iniciativa e de interés por algunha actividade, a unha falla de disposición para ser el mesmo e para afronta-la vida.

Os desalentadores resultados que este tipo de escola amosa, se ben é certo que os podemos atribuir en grande medida ó complexo entramado da situación social que nos toca vivir, tamén é verdade evidente que a contrapartida que a escola ofrece a tal situación é probe. A escola pouco alento pode aportar se se basa en presupostos como:

—Non partir da realidade social, cultural, e psicoafectiva dos nenos, desconsiderando as súas necesidades físicas e emocionais.

—Non traballar polos intereses do neno cando estes están á marxe dos programas dun exame de Graduado Escolar.

—Partir duns contidos urbanizantes para o neno rural que impiden que se poida sentir situado.

Hai que sinalar por outra banda, no caso dos nenos do Ciclo Superior, cal é o seu estado de desorientación cando no instante tan crítico da adolescencia e da afirmación personal se ven inmersos nun ambiente tan despersonalizado, de compañeiros de paso (viaxe de autobús) e de continuo cambio de mestres, que cada hora van solta-lo seu "rollo" desconectado do dos outros: Matemáticas, Lingua, Social, Natural, Idioma, Plástica, E. Física... Pasan as xornadas co bombeo de profesores horario e materias que na maioría dos casos non teñen que ver cos seus intereses inmediatos nin futuros.

A relación afectiva do neno quedando postergada, a vinculación personal cun mestre co que o neno se manifeste e que siga a súa evolución global non se dá. O rapaz cando nun viaxar diario que cando a ningures, vaixe perdendo en caras pasaxeiros que cada hora pasan pola súa aula para cargar con materias que terá que seguir sendo o ritmo dos máis avanzados e ritmos individuais non se considera e así empeza a carreira dos fracasos, dos inadaptados, dos que poden acabar triunfando no peo, na brutalidade, na delincuencia, no desencanto ou na "ignorancia alfabetizada".

Conclusións das Primeiras Xornadas da Escola Rural

Os preto de 100 profesionais da educación reunidos nas las. XORNADAS DA ESCOLA RURAL celebradas en Santiago de Compostela entre os días 23-25 de Maio de 1986, por convocatoria de NOVA ESCOLA GALEGA, despois de detidos debates, intercambios, coñecemento de experiencias e de análise da actual realidade das escolas rurais en Galiza, estiman oportuno elevar ante a sociedade galega e ante as instancias da Administración educativa implicadas as seguintes conclusións:

A SITUACIÓN ACTUAL DA ESCOLA RURAL

- 1.º.—Valoramos negativamente a eliminación e desaparición indiscriminada de varios milleiros de pequenas escolas rurais ao longo dos últimos 15 anos, como resultado da aplicación dunha lexislación educativa (L.X.E. de 1970), favorecedora da concentración de unidades escolares, baixo concepcións sociolóxico-administrativas favorables á urbanización, ao "desenrolismo", á asimilación cultural e á destrución do patrimonio lingüístico-cultural galego e en base á instrumentación ideolóxica da igualdade de oportunidades. Tal desaparición de escolas ten deixado sen centros culturais aos núcleos ou entidades de poboación onde elas asentaban.
- 2.º.—Esta actuación político-administrativa vén sendo mantida sustancialmente pola actual Administración Educativa Autónoma de Galiza, ben que se puxeran en marcha algúns programas e iniciativas tendentes a aminorar los efectos sociais das anteriores e persistentes orientacións.
- 3.º.—Existe hoxe, con todo, algo máis dun milleiro de centros escolares públicos de educación básica con menos de oito unidades escolares situados no medio rural. Encóntanse na súa xeneralidade enfrentados a unha complexa problemática, que deberá ser solucionada en ben da calidade educativa e da realización do dereito á educación.

VICENTE

- 4.º.—Actualmente as escolas rurais por mor da maior atención presupostaria e financeira aos centros educativos de oito e máis unidades e polo seu esquecemento legal, enfrentan amplas carencias e deficiencias, entre as que se sinalan:
  - a) En canto a instalacións e equipamentos: frecuente inexistencia de servizos hixiénicos dignos, desadaptación de locais, problemas de iluminación e soallamento, carencia de patio cuberto, de auga clorada, de calefacción, de despacho de tutoría/administración, de campo de deportes, de moblaxe complementaria (e ás veces básica).
  - b) A miúdo, particularmente os centros dun menor número de unidades carecen total ou parcialmente dunha dotación básica de material didáctico adaptando á funcionalidade educativa a cumprir sendo centros de preescolar e ciclo inicial, véndose os profesores

- obrigados a paliar tal extremo a través dun esforzo persoal e voluntarismo que non se corresponden cunhas esixencias obxectivas de profesionalidade docente.
- c) Rexístrase unha particular precariedade en canto á existencia de libros e outros materiais escritos e audiovisuais que deberán formar parte da biblioteca e recursos didácticos da aula.
  - d) Dado que un importante número de escolas debe atender á iniciación e consolidación de aprendizaxes instrumentais, salientamos con especial preocupación as carencias de material educativo, axeitado, como tamén as deficiencias informativo-formativas que padecen os profesores.
  - e) Existe unha carencia de medios institucionais de coordinación pedagóxica entre os profesores tanto dos centros incompletos entre si, como en relación aos colexios públicos.

- f) Encóntranse reais problemas que dificultan o avance dunha actuación pedagóxica cultural e lingüísticamente normalizadora, que é aínda feble. Existen rupturas programáticas e metodolóxicas entre a actuación curricular nas pequenas escolas rurais e nos colexios e concentracións escolares, debendo ser solucionadas.
- g) A dotación económica para gastos de funcionamento resulta insuficiente, debendo, por outra parte, mellorarse a súa distribución.
- h) Os alumnos carecen dos precisos seguros escolares, que deberían ser asegurados desde a Administración educativa, o que leva a algunhas situacións de indefensión e inseguridade xurídica por parte dos profesores, nos casos de accidentes escolares.
- i) Os ratios máximos de alumnos resultan frecuentemente abusivos, particularmente cando un profesor debe atender a pequenos grupos e alumnos de varias idades e de distintas situacións de aprendizaxe. Do mesmo xeito os horarios escolares haberían de ser flexibilizados.
- l) Existe un amplo conxunto de deficiencias ó redor da formación, perfeccionamento e facilitación da actuación profesional dos mestres: as Escolas de Maxisterio e outros centros de formación universitaria non atendan suficientemente á especificidade formativa para a actuación no medio rural; non se facilita como debera o perfeccionamento do profesorado, nin se dignifica a súa función en tal medio social; a carga docente resulta, a miúdo, excesiva, ante a diversidade de actuacións a realizar; existe rixidez nos concursos de traslado e acceso, impedindo a posibilidade de constitución de equipos docentes, con proxectos de actuación pedagóxica conxunta nas zonas rurais; non hai, tampouco, unha incentivación profesional que invite á permanencia e estabilidade en tal medio e que podería lograrse a través da existencia de vivenda digna, facilidades de perfeccionamento, coa agrupación de ho-

ras de adicación exclusiva, apoio administrativo e descentralización de tais servicios; axilización dos servicios de xestión e información, dietas de transporte para desprazamentos a centros de recursos ou de coordinación, facilitación de substitucións en caso de baixa temporal por enfermidade e outras.

- ll) Debe revisarse seriamente a política de transportes e comedores escolares, pois a actual situación está lastrada dun alto número de deficiencias.
- m) Cómpre garantir sempre un posto digno a tódolos alumnos e singularmente aos de preescolar.

ESCOLA RURAL E DESENVOLVEMENTO RURAL

5.º.—Consideramos como escola rural en Galiza a aquela que está inmersa nos seguintes parámetros:

- a) Un entorno socio-económico predominantemente agrícola-gandeiro e nalgúns casos pesqueiro.
- b) Un entorno, no que as vivencias, as actitudes, as crenzas, as pautas de comportamento, as normas de conducta..., en definitiva a cultura espiritual presenta características propias en canto ao xeito de entendela vida.
- c) Unhas solucións históricas e comunmente aceptadas nos aspectos físico-vitais, é dicir, unha cultura material específica.

Na actualidade, e independentemente das súas eivas, habería que considerar como Escolas Rurais: os centros de Preescolar, Unitarias, Mixtas, Agrupacións, Colexios e Concentracións situados no marco rural e mesmo tamén os ubicados en vilas e medios urbanos, en tanto que o seu alumnado proceda maioritariamente dos núcleos rurais.

6.º.—Cómpre unha lexislación específica para as escolas rurais que contemple o conxunto de situacións particulares. Nesta perspectiva, a administración

local debe ser dotada dunha maior capacidade competitiva e presupostaria e contemplar unha ordenación comarcal do territorio, para poder responder máis eficientemente ás concretas necesidades da escola rural.

7.º.—Unha nova perspectiva da escola rural debe integrarse na nova perspectiva de desenvolvemento rural, en oposición á actual depreiación e non desenvolvemento endóxico. A sociedade rural hoxe está sometida, o mesmo que as súas modalidades de desenvolvemento económico, a unha crecente dependencia de mecanismos exteriores que reducen a súa desexable autonomía e capacidades propias sobre os procesos de desenvolvemento.

8.º.—A escola debe contribuir eficazmente a ese desenvolvemento socio-económico: os coñecementos alí adquiridos deben poder ter aplicacións prácticas, debe abrirse ao medio e incrementar as capacidades profesionais e técnicas dos que coñecen técnicos, médicos, veterinarios e outros axentes desenvolvidos no rural as súas profesións. A escola debe relacionar distintos aportes científicos, en base ao estudo do medio, partindo da realidade dos nenos, imbuíndoos de senso de comunidade con recursos capaces para o seu progreso, a través do emprego de medios e metodoloxía activa e científica adecuada.

9.º.—Os profesores que exerzan a súa profesión en contextos rurais deberán estar integrados no medio, para o que parace oportuno, en liñas xerais, establecer a residencia na comunidade onde se exerce a función docente, entendendo que poiden haber distintos graos de integración, segundo a situación que cada un faga respecto a

- a) entendemento das relacións socio-económicas do medio rural,
- b) intervención na loita comarcal pola resolución da problemática existente alí onde se exerce,

16.º.—Ademais de integra-la escola na vida do neno, tense que integra-la dinámica interna da escola co obxectivo de potencia-la formación de homes e mulleres que respeten e desenvolvan o seu entorno dun xeito científico como paso previo para poder coñecer, respetar e asimilar entornos e coñecementos cun maior grao de abstracción, e desenvolver unha sensibilidade humana. Partindo deste concepto supoñemos que é enriquecedora a escola que non se cingue a niveis-tipos por idade, senón que abrangue a coeducación de nenos de diferentes idades, niveis e capacidades. O que leva a un modelo escolar de *interciclos*, no que entrarían os nenos con deficiencias que deica agora se foron marxinando na chamada educación especial, respetando deste xeito os ritmos individuais de evolución e aprendizaxe. Isto leva consigo o descarta-los sistemas de grupos prefixados de alumnos e en contrapartida configurar grupos flexibles en función de cada realidade, poñendo en todo caso limitacións ao número de nenos que ten que atender cada mestre para garantir unha aproximación efectiva ao neno: polo que propoñemos que cando existan máis de tres ciclos a ratio non pode ser superior a 15 alumnos.

17.º.—Asemade, a formación integral do neno non se cingirá ao recinto escolar, senón que,

na liña da promoción do medio rural, tendemos a unha educación da comunidade ofrecendo un medio ambiental que potencie o desenvolvemento autónomo das inquietudes do neno e dos adultos: biblioteca, talleres de artesanía, plástica, dramatización, música..., actividades promovidas por animadores culturais rotantes pola comarca cun programa de dinamización da vida rural.

O concepto de transporte escolar varía totalmente posto que este tipo de escola precisa vehículos pequenos para recorridos pequenos.

Propoñemos que, no caso de existir, os comedores sexan pequenos, con poucos comensales e que faciliten a atención individualizada e a interrelación interpersonal.

Para poñer en marcha este proxecto de renovación precisase unha formación de pais e mestres para que atendan e asuman unha alternativa deica agora non promocionada.

18.º.—*Medidas inmediatas:*

- a) paralización dos actuais proxectos de ampliación das grandes concentracións,
- b) descentralización e desmasificación dos centros saturados,
- c) remodelación e ampliación dos centros e edificios aproveitables das actuais escolas unitarias,
- d) elaboración de mapas escolares a partir de:

* estudio da situación actuais concentradas en cada zona,

* estudos prospectivos sobre a poboación aspectos socio-económicos, servizos, comunicacións, dinámica e relación social...

* concreción de alternativas (proxecto de ubicación das escolas individuais e transformación das agrupacións e das unitarias que se ten a estes criterios

CODA

Os profesionais da educación reunidos nestas Ias. XORNADAS asumiron nas súas liñas xerais conclusións de traballo presentadas: "A escola rural en Galicia" e "Consideracións e accións a unhas supostas reformas do mapa escolar para os concellos da Mancomunidade de Ordes (A Cornisa)".

Co mesmo criterio adhírense ás conclusións das xornadas Ias. Xornadas de Escola Rural (A Rioxa), proxecto de desenvolvemento do ensino primario, a zonalización como alternativa á escola rural e Declaración de Principios.

Finalmente, agradece-la participación e intervencións de tódolos presentes, quen, coa súa participación laboraron a un debate necesario para a elaboración das presentes Conclusións.

